

Сриберко А. А.
студентка,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Науковий керівник: Арестов С. В.
доцент кафедри економіки та підприємництва,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-438-5-85>

БЛАКИТНА ЕКОНОМІКА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ПІДХІД ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПРИМОРСЬКИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Відносини людства з океанами та те, як люди використовують і експлуатують їхні ресурси, змінюються у важливих напрямках. У той час як океани дедалі більше стають джерелом їжі, енергії та продуктів, таких як ліки та ферменти, сьогодні нам надається краще розуміння неринкових товарів і послуг, які надають океани, які є дуже важливими для життя на Землі. Люди також розуміють, що океани не безмежні і що вони страждають від дедалі більшого та часто кумулятивного впливу людини. Згодом океани втрачають своє «здоров'я», сталість та здатність підтримувати економічне зростання.

Той факт, що океани та моря важливі для сталого розвитку є незаперечним. Океани та моря займають понад дві третини поверхні Землі, сприяють викоріненню бідності, створюючи стійкі засоби до існування та гідну роботу, забезпечують їжею та мінералами, виробляють кисень, поглинають парникові гази та пом'якшують наслідки зміни клімату, визначають погодні умови й температурний режим та служать магістралями для міжнародної морської торгівлі. Оскільки приблизно 80% обсягу світової торгівлі здійснюється морським транспортом, міжнародне судноплавство та порти забезпечують важливі зв'язки у глобальних ланцюгах поставок і мають важливе значення для спроможності всіх країн отримати доступ до глобальних ринків [1].

Прибережні та морські економіки надають підтримку мільйонам людей у всьому світі. Морські та прибережні простори переповнені та стають більш зайнятими, а сприйняття океану поступово змінюється. На додаток до рибальства та функції навігаційних водних шляхів, океани перетворюються на центр сталої комерційної діяльності, яка може позитивно сприяти досягненню Цілей сталого розвитку (ЦСР), зокрема Цілі 14 – Збереження морських ресурсів (Збереження та стале використання океанів, морів і морських ресурсів в інтересах сталого розвитку), і програми ООН до 2030 року [2, с. 39]. Слід зазначити, що у

вересні 2019 року було затверджено Указом Президента України Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року [3].

Після розробки концепції блакитної економіки та конференції Організації Об'єднаних Націй (ООН) зі сталого розвитку Ріо+20 у 2012 році, на хвилі зеленої економіки з'явилася блакитна економіка, як парадигма для використання розвитку з широким спектром проблем, пов'язаних з морською та прибережною економікою. Океани отримали особливу увагу в рамках концепції блакитної економіки, а дискурси управління океаном оберталися переважно навколо блакитної економіки в останнє десятиліття, посилюючи зв'язки між екологічними системами океану та людською діяльністю в контексті океанічних економік [2, с. 39]. Загалом, концепція блакитної економіки спрямована на сприяння економічному зростанню, соціальній інтеграції та збереженню або покращенню засобів існування, водночас забезпечуючи екологічну стійкість. За своєю суттю вона стосується відокремлення соціально-економічного розвитку через сектори та діяльність, що пов'язана з океанами, від деградації навколишнього середовища та екосистем. Проблеми сталого використання морських ресурсів, такі як наслідки зміни клімату у вигляді підвищення рівня моря, збільшення частоти та серйозності екстремальних погодних явищ і підвищення температури, матимуть прямий і непрямий вплив на сектори, пов'язані з океанами, такі як рибальство, аквакультура та туризм, а також на морську транспортну інфраструктуру, таку як порти, що має ширші наслідки для міжнародної торгівлі та для перспектив розвитку найбільш вразливих країн, зокрема прибережних найменш розвинених країн і малих островів, держав що розвиваються [1].

Приблизний глобальний дохід від блакитної економіки становить 24 трильйони доларів США, тобто 2,5 трильйони доларів США щорічно [4]. Ці оцінки є значущими, оскільки океани вважаються одними з вирішальних для глобального економічного зростання.

Термін «блакитна економіка» іноді використовується як синоніми з «блакитним зростанням», «економікою океану», «морською економікою» або «приморською економікою». Ці терміни не мають чіткого розмежування на практиці та принципах, і вони приймаються різними суб'єктами на основі їхніх цілей та планів. Крім того, цілі та інтереси різних груп зацікавлених сторін конкурують, щоб прийняти блакитну економіку через їх різні системи цінностей. Європейська комісія визначила робочу назву сталої блакитної економіки [5, с. 16] – стала блакитна економіка сприяє економічному зростанню, соціальній інтеграції та покращенню засобів до існування, одночасно забезпечуючи екологічну сталість природного капіталу океанів і морів. Блакитна економіка охоплює всю галузеву та міжгалузеву економічну діяльність, пов'язану з океанами, морями та узбережжями. Вона включає нові

сектори та економічну цінність, засновану на природному капіталі та неринкових товарах і послугах через збереження морських середовищ існування та екосистемних послуг. Також Європейська комісія визначила та додала до трьох основних вимірів сталості, таких як екологічні, економічні, соціальні ще й управлінські аспекти сталості [5, с. 18]. Основними секторами блакитної економіки є [5, с. 14]:

- Неживі ресурси: Видобуток корисних копалин, видобуток солі, видобуток нафти і газу, офшорні структури, зберігання CO₂ / уловлювання вуглецю, видалення морського сміття, зберігання газу;

- Живі ресурси: Промисел риби та моллюсків, переробка риби та моллюсків, промисел морських рослин та водоростей, полювання та колекціонування для інших цілей, аквакультура, блакитна біоекономіка;

- Відновлювальна енергія: Генерація відновлюваної енергії, передача електроенергії та комунікацій;

- Морський транспорт: Транспортна інфраструктура, перебудова морфології морського дна, транспортна доставка, суднобудування та ремонт;

- Прибережний туризм та відпочинок: Інфраструктура туризму та відпочинку, туризм та відпочинок;

- Державний сектор: Військові дії, науково-оглядова та просвітницька діяльність, претензії на землю, каналізація та інші водотоки, берегозахист та захист від повеней, вивіз відходів.

Для досягнення Цілей сталого розвитку вкрай важливим є стале управління ресурсами океану. Відповідно до підвищеної уваги до океанів, багато країн включили та впровадили концепцію блакитної економіки у свою політику. Такі країни, як Сейшельські острови та Кенія, створили або найняли цілі міністерства та відомства для вирішення проблем блакитної економіки [2, с. 39]. Блакитна економіка може сприяти економічному добробуту, покращенню засобів до існування та соціальній інтеграції шляхом розумного та сталого управління прибережними ресурсами. На додаток до розвитку блакитної економіки, прибережні політики повинні забезпечити зв'язок між суспільствами, економіками та біосферою, щоб відобразити Цілі сталого розвитку у бажаних майбутніх шляхах.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що блакитна економіка – це концепція, що спрямована на збалансований розвиток морських ресурсів та узбережжя з урахуванням їх екологічних, економічних, соціокультурних та управлінських аспектів. В контексті прибережних регіонів, цей підхід може бути особливо ефективним, оскільки вони мають безпосередній доступ до морських ресурсів та ресурсів узбережжя, які можуть бути використані для сталого розвитку. Розвинення блакитної економіки в свою чергу буде сприяти сталому

розвитку берегових зон, зберіганню біорізноманіття, підвищенню якості життя місцевого населення та створенню нових робочих місць. Важливо враховувати інтереси всіх зацікавлених сторін, включаючи місцевих жителів, науковців, бізнес-середовище, громадські організації та урядові структури. Ініціативи з розвитку блакитної економіки можуть включати створення морських заповідників, заохочення екологічно чистих технологій в рибній промисловості, розвиток туризму з урахуванням збереження природи та культурної спадщини та інші заходи спрямовані на збереження екосистем та збалансований розвиток у прибережних регіонах.

Література:

1. World Bank and United Nations Department of Economic and Social Affairs. *The Potential of the Blue Economy: Increasing Long-term Benefits of the Sustainable Use of Marine Resources for Small Island Developing States and Coastal Least Developed Countries*. World Bank, Washington DC. 2017. p. 50. URL: https://projects.mcrit.com/blueeconomy/images/WB_REFDOC.pdf
2. Das, J. Blue economy, blue growth, social equity and small-scale fisheries: a global and national level review. *Studies in Social Science Research*. 2023. No. 4(1), P. 38–82. DOI: <http://doi.org/10.22158/sss.v4n1p38>
3. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/722/2019?lang=uk#Text>
4. Global Environment Facility. Blue Economy. 2018. URL: https://www.thegef.org/sites/default/files/publications/GEF%20Assembly_BlueEconomy%20Factsheet_6.19.18.pdf
5. European Commission, European Climate, Infrastructure and Environment Executive Agency. *Sustainability criteria for the blue economy – Main report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. 2021. DOI: <https://doi.org/10.2826/399476>